

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора

Матешук-Вацеби Лесі Ростиславівни

на дисертацію здобувача ступеня доктора філософії

Перебийноса Павла Петровича

«Особливості морфогенезу надпід'язикових трикутників передньої

шийної ділянки в пренатальному періоді онтогенезу людини»,

подану до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 76.600.018

Буковинського державного медичного університету МОЗ України,

що утворена наказом МОН України № 765 від 02.07.2021 року для розгляду

та проведення разового захисту дисертації

на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань

22 – Охорона здоров'я за спеціальністю 222 – Медицина

1. Актуальність обраної теми дисертації

Для сучасної медичної науки проблема становлення органів у внутрішньоутробному періоді розвитку людини залишається надзвичайно важливою. У фаховій літературі трапляється чимало праць, присвячених дослідженню перебудови органів в процесі їх онтогенезу, адже саме перебіг процесів формування організму зумовлює ступінь якості подальшого життя людини. Кількість вроджених вад внаслідок впливу ендо- та екзопатогенних чинників невпинно зростає як в світі, так і в Україні. Новітні методи дослідження відкривають можливості глибшого вивчення і нового вирішення проблеми профілактики вродженої патології. Проте залишаються відкритими питання формування і топографоанатомічних співвідношень органів в онтогенезі. Визначення меж норми, встановлення особливостей макро- та мікроанатомії органів і систем у пренатальному періоді онтогенезу є важливими завданнями сучасної анатомії, привертають постійний інтерес науковців у всьому світі. Такі дослідження є достатньо складними з цілого ряду причин, головними з яких є забір матеріалу. В Україні дослідження

такого напрямку не є чисельними. Тому дисертація Перебийноса П. П., присвячена встановленню особливостей морфогенезу та просторово-часової динаміки формування структур надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки у пренатальному періоді онтогенезу людини є, безперечно, актуальною.

Робота виконана відповідно плану наукових досліджень кафедри гістології, цитології та ембріології Буковинського державного медичного університету «Закономірності морфогенезу та структурно-функціональні особливості тканин і органів в онтогенезі людини» (№ держреєстрації 0116U002938). Здобувач є виконавцем фрагменту зазначеної науково-дослідної роботи.

2. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота викладення в опублікованих працях.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень та висновків дисертаційної роботи Перебийноса Павла Петровича не викликає сумнівів і визначається використанням у дисертаційній роботі якісно та кількісно репрезентативного матеріалу дослідження (30 зародків та 90 плодів людини), застосуванням класичних морфологічних методів дослідження для встановлення особливостей розвитку та просторово-часової динаміки формування структур надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки упродовж пренатального періоду онтогенезу людини, обробкою результатів досліджень відповідними методами статистичного аналізу у ліцензійному програмному забезпеченні у вигляді математичного апарату електронних таблиць «StatPlus 2005 Professional 3.5.3» (Analyst Soft), проведенням ґрунтовного узагальнення та аналізу отриманих результатів з використанням достатньої кількості посилань на наукові публікації вітчизняних та закордонних дослідників. Висновки дисертації є логічними, відповідають меті і завданням дослідження, базуються на отриманому дисертантом фактичному матеріалі.

Усі представлені дисертантом результати досліджень є новими. Дисертантом вперше встановлено джерела, терміни, хронологічну послідовність пренатального розвитку і становлення структур надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки людини. Отримано нові дані щодо вікової та індивідуальної анатомічної мінливості, статевовікових та конституційних особливостей морфології структур надпід'язикових трикутників шиї у плодовому періоді онтогенезу людини. Вперше з'ясовано критичні періоди морфогенезу та визначено морфометричні закономірності просторово-часових змін структур надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки у внутрішньоутробному розвитку людини. Особливо цінним є створення автором реконструкційних та математичних моделей структур надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки для з'ясування їхньої функціональної морфології та ембріотопографії.

Результати досліджень повністю викладені у 18 наукових працях, з них 6 статей у фахових наукових виданнях України (1 – в іноземному періодичному виданні, яке індексується у наукометричній баз Scopus), 12 робіт опубліковано у матеріалах науково-практичних конференцій.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Результати, отримані автором в процесі виконання даної роботи, мають важливе теоретичне та практичне значення, оскільки суттєво доповнюють та уточнюють відомості щодо морфології структур надпід'язикових трикутників шиї у внутрішньоутробному періоді розвитку людини. Отримані автором дані можуть слугувати морфологічним підґрунтям для прогнозування відхилень від нормального розвитку, розробки нових методів профілактики виникнення ускладнень формування компонентів надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки. Результати досліджень вже впроваджені в лекційні курси та практичні заняття низки морфологічних кафедр медичних університетів України.

4. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Роботу викладено українською мовою на 183 сторінках друкованого тексту, з яких 130 сторінок – основний текст. Дисертація складається з анотації, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, огляду літератури, матеріалу і методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаних джерел – 183 (25 – кирилицею, 158 – латиницею), додатків. Дисертація ілюстрована 62 рисунками і містить 6 таблиць.

В анотації, відповідно до нових вимог ДАК України, українською та англійською мовами подано найважливіші результати дослідження та підкреслено їхню новизну.

Вступ викладено на 9 сторінках, містить всі складові, рекомендовані ДАК України, а саме: обґрунтування актуальності проблеми дисертації; зазначення зв'язку роботи з науковими програмами, темами; формулювання мети та завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету і перелік використаних методів дослідження зі стислою конкретизацією необхідності їх застосування; відображення наукової новизни отриманих результатів та їх практичного значення; зазначення особистого внеску здобувача; перелік наукових форумів, де були апробовані основні положення роботи; надання відомостей щодо публікацій дисертанта за матеріалами дисертації.

Розділ 1 «Сучасні уявлення про морфогенез та становлення топографії структур надпід'язикових трикутників шиї людини (Огляд літератури)» викладено на 25 сторінках, складається з чотирьох підрозділів. У першому підрозділі автор наводить та аналізує дані наукової літератури стосовно сучасних уявлень щодо джерел закладки та морфогенезу структур надпід'язикової ділянки шиї людини. У другому підрозділі автор описує топографо-анатомічні особливост надпід'язикових трикутників шиї у постнатальному періоді онтогенезу людини. Третій підрозділ присвячено морфологічним передумовам виникнення варіантів будови та розвитку уроджених вад шиї людини. Нові дані наукової літератури щодо клінічної анатомії та практичного значення надпід'язикових трикутників шиї

представлені у четвертому підрозділі. Проведений дисертантом аналітичний огляд літератури аргументує актуальність мети та завдань дисертації.

Розділ 2 «Матеріали і методи дослідження» викладено на 13 сторінках. Вказаний розділ складається з двох підрозділів. У першому підрозділі представлено характеристику матеріалу дослідження, наведено посилання на рішення комісії з питань біомедичної етики Буковинського державного медичного університету про відповідність проведених досліджень основним біоетичним нормам Гельсінської декларації, Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицини, а також наказам МОЗ України. У другому підрозділі дисертант ретельно описує методи дослідження: антропометричні, рентгенографічні, гістологічні, ін'єкцію судин, тривимірне комп'ютерне реконструювання, морфометричний та статистичний. Усі описані методи досліджень є загальноновизнаними, необхідними і достатніми для досягнення мети дисертаційного дослідження.

Результати власних досліджень викладено у трьох розділах дисертації, кожний з яких завершується коротким висновком та переліком публікацій дисертанта, в яких представлено матеріали даного розділу.

Розділ 3 «Особливості джерел закладки та морфогенезу надпід'язикових м'язів шиї та окремих структур передньої шийної ділянки людини» викладено на 16 сторінках, дисертантом встановлено, що впродовж 5-6-го тижнів внутрішньоутробного розвитку відбуваються інтенсивні процеси диференціації зябрового апарату, гістогенез посмугованої м'язової тканини та закладка скелетних м'язів, тому цей період розвитку слід вважати критичним з огляду на можливість виникнення уроджених вад.

Розділ 4 «Особливості морфогенезу та становлення топографії структур надпід'язикових трикутників шиї» викладено на 20 сторінках, підкреслено, що 9-10-й тижні пренатального онтогенезу можна вважати критичним періодом розвитку, оскільки в цей період спостерігається різка зміна розмірів нижньої щелепи, що може призвести до появи уроджених вад надпід'язикової ділянки шиї.

Розділ 5 «Особливості топографії та варіантної анатомії надпід'язикових трикутників шиї у плодів людини» викладено на 18 сторінках, присвячено плодовому періоду онтогенезу людини, коли основні характеристики структур надпід'язикової ділянки шиї максимально наближені до дефінітивних, проте помітно, що морфогенез судинно-нервових пучків та залозистих структур ще не завершується.

Розділ «Аналіз і узагальнення результатів досліджень» викладено на 29 сторінках. Дисертант ретельно узагальнює результати проведеного дослідження та проводить їх аргументоване обговорення з ґрунтовним аналізом та посиланнями на результати, отриманими іншими дослідниками.

Результати дослідження представлено у 6 висновках, які достатньо обґрунтовані, логічно витікають з мети й завдань дослідження та відображають основний зміст роботи.

Таким чином, дисертація побудована за класичною схемою, містить усі необхідні розділи і в цілому є завершеною науковою працею.

5. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дисертаційного дослідження «Особливості морфогенезу надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки в пренатальному періоді онтогенезу людини» рекомендуються для використання в науковій та практичній діяльності морфологічних кафедр, кафедр педіатрії, курсів функціональної діагностики вищих медичних навчальних закладів.

6. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації.

Принципових недоліків і зауважень у змісті та оформленні дисертації немає. Можна вказати на деякі зауваження, які не впливають на загальну позитивну оцінку роботи:

1. Трапляються поодинокі невдалі вислови, як наприклад: «непарне дно» (очевидно, мається на увазі дно ротової порожнини); поодинокі друкарські помилки (с. 115).
2. Таблиці на стор. 94-96 треба було б краще відформатувати.

3. Розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження», згідно останніх вимог, не нумерується.

4. У тексті вказано вік подекуди у тижнях, а подекуди – у місяцях. На мою думку, доцільніше було б завжди вказувати вік у тижнях.

У порядку дискусії прошу відповісти на наступні запитання:

1. Класично прийнято розрізняти зародковий (ембріональний) і плодовий (фетальний) періоди пренатального онтогенезу. Прошу пояснити доцільність виділення Вами періоду передплodu у внутрішньоутробному розвитку людини?

2. Чи траплялись Вам, в процесі дослідження вади розвитку структур надпід'язикових трикутників шиї?

7. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Вважаю, що дисертаційна робота Перебийноса Павла Петровича «Особливості морфогенезу надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки в пренатальному періоді онтогенезу людини», є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке містить нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують конкретне наукове питання визначення закономірностей хронологічної послідовності морфогенезу і становлення синтопії структур надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки людини, що є анатомічною основою для виконання діагностичних та лікувальних прийомів з приводу перинатальної патології. Отримані результати досліджень мають вагомe теоретичне значення для анатомії людини та суттєве практичне значення для медицини і в подальшому дозволять більш точно на ранніх етапах діагностувати можливі захворювання та патологічні процеси.

За актуальністю, об'ємом проведеного дослідження, рівнем теоретичних узагальнень, науковою новизною та практичною значимістю дисертаційна робота Перебийноса Павла Петровича «Особливості

морфогенезу надпід'язикових трикутників передньої шийної ділянки в пренатальному періоді онтогенезу людини», відповідає пп. 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року № 167 щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» (14.03.01 – нормальна анатомія), а її автор Перебийніс Павло Петрович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри нормальної анатомії

Львівського національного медичного

університету імені Данила Галицького

доктор медичних наук, професор

Л. Р. Матешук-Вацеба

Підпис професора Матешук-Вацеби Л.Р. засвідчую

Вчений секретар

Львівського національного медичного

університету імені Данила Галицького

С. П. Ягело